

Zajęcia teatralne w klasach młodszych – teatr uczy, bawi i wychowuje

Zajęcia teatralne stanowią szczególną formę aktywności i ekspresji twórczej dla uczniów klas młodszych. Aktywność dziecka należy do jego sfery rozwoju i trzeba ją właściwie stymulować i pobudzać przez odpowiednie zabawy, a taką jest niewątpliwie zabawa w teatr. Zajęcia teatralne wpływają korzystnie na wszechstronny rozwój dziecka, stanowią również uzupełnienie treści programowych, sprzyjają poszerzaniu i utrwalaniu wiadomości. Zabawa w teatr wiąże się z planem działań szkolnych i jest w szkole niezbędna, bo zaspokaja potrzeby psychiczne dziecka. Jest wspaniałym pomysłem na dobre spędzenie czasu wolnego. Teatr stwarza dobrą atmosferę grupową i spełnia funkcję terapeutyczną.

Cele zajęć teatralnych:

- rozwijanie kompetencji wiedzy o teatrze,
- kształtowanie umiejętności posługiwania się językiem ojczystym w zakresie mówienia prozy, recytacji poezji,
- wyrażanie przeżyć, nastrojów, emocji za pomocą gestów, ruchów, mimiki,
- wdrażanie do odkrywania swoich uzdolnień scenicznych, wczuwania się w rolę i akcję,
- zdobywanie umiejętności improwizacyjnych i naśladowczych,
- rozwijanie umiejętności kreowania odgrywanych postaci i identyfikowania się z nimi na scenie,
- rozwijanie koordynacji wzrokowo-słuchowo-motorycznej,
- stwarzanie sytuacji do rozwijania zdolności koncentracji, ćwiczeń pamięci, ćwiczeń oddechowych,
- rozbudzanie wyobraźni scenicznej i scenograficznej,
- wdrażanie do poszukiwania twórczych działań plastycznych i rozwiązań dekoratorskich,
- kształtowanie umiejętności odreagowania stresów szkolnych i rodzinnych,
- przybliżenie dziecku pojęcia sztuki, ekspresji przez odwoływanie się do aktywności,
- rozwijanie zdolności i zaspokajanie potrzeb twórczych przez poznawanie różnorodnych form ekspresji, kształtowanie zmysłów,
- uwrażliwianie na sztukę i kształtowanie wrażliwej, twórczej osobowości przez zabawę, taniec, śpiew, rysunek, ruch, recytację, mimikę, dramatyzację,
- pobudzanie psychicznego rozwoju dzieci, ich naturalnej aktywności przez zabawy i gry dramatyczne,
- rozwijanie zdolności konstrukcyjnych poprzez modelowanie i konstruowanie lalek, kukiełek, masek,
- rozwijanie wyobraźni plastycznej poprzez uczestnictwo w projektowaniu i wykonywaniu scenografii i rekwizytów,
- kształtowanie podstawowych zasad i nawyków społecznego współżycia, stała praca wychowawcza z uwzględnieniem odpowiednich zachowań względem rówieśników i osób dorosłych,

- eliminacja niektórych wad wymowy,
- kształtowanie pamięci, uwagi, rozwój logicznego myślenia, poszerzanie słownictwa,
- wdrażanie do kulturalnego spędzania wolnego czasu,
- uzupełnianie i pogłębianie wiadomości szkolnych,
- kształtowanie mowy dialogowej dziecka.

Realizacja celów odbywa się poprzez różnorodne ćwiczenia i zabawy.

Przykłady ćwiczeń i zabaw do wykorzystania na zajęciach koła teatralnego.

„Marsz na punkt”

Cele: wycucie przestrzeni i koncentracja uwagi.

Do ćwiczenia wyznaczona zostaje określona płaszczyzna o dowolnym kształcie i powierzchni. Grupa ustawia się po obwodzie płaszczyzny. Każdy uczestnik obiera sobie w obrębie wydzielonej płaszczyzny punkt, do którego wyruszy na określony sygnał. Dzieci jednocześnie maszerują do wybranego przez siebie celu po linii prostej. Nie mogą odrywać wzroku od obranego punktu, nie mogą się też zderzyć czy ocierać się o siebie. Ćwiczenia wykonuje się w różnym tempie zaczynając od wolnego, a kończąc na szybkim. Stopniowo ogranicza się też przestrzeń.

„Ufam partnerowi”

Cele: budowanie wzajemnego zaufania.

Uczniowie stoją parami i zwróceniem są twarzami w tę samą stronę, z tym, że jeden stoi przed drugim. Stojący z przodu pada do tyłu i daje się złapać osobie stojącej za nim.

„Ograniczony język”

Cele: rozwijanie wyobraźni i komunikowanie się.

Nauczyciel zwraca się do grupy: „Jestem potężną czarownicą, za dużo mówicie, odbieram wam prawo mówienia. Jednak jestem wspaniałomyślna i pozwalam wam zostawić sobie cztery wybrane przez was słowa. Napiszcie je na kartce. Dobierzcie się parami i spróbujcie porozumieć się z drugą osobą używając tylko swoich czterech słów”.

„Razem głośniej”

Cele: uwalnianie napięcia emocjonalnego, rozgrzewka, budowanie zaufania.

Grupa kuca razem. Prowadzący zaczyna mruzczyć, a dzieci mu wtórują stopniowo podnosząc głos. Na koniec wszyscy wyskakują do góry głośno krzyżąc razem.

„Posłuchaj mnie”

Cele: budowanie zdrowych relacji z ludźmi, wdrażanie do samooceny.

Jedna z osób w parze ma zaciśnięte pięści, druga używając słów próbuje ją przekonać, aby je otworzyła. Osoba otwiera tylko wtedy, gdy czuje, że została przekonana.

„Mistrz i uczniowie”

Cele: samoświadomość, ćwiczenie ekspresji, wprowadzenie do ćwiczeń ruchowych.

Uczniowie stoją w kręgu. Wybrany uczeń wchodzi do środka i chodzi dookoła. Na określony sygnał zatrzymuje się. Grupa próbuje określić cechy charakterystyczne poruszania się danego ucznia, następnie próbuje go naśladować. Dzieci mają za zadanie wczuć się w daną osobę.

„Niezidentyfikowana maszyna”

Cele: koncentracja, techniki mimiczne.

Pierwsza osoba wstaje i wykonuje jakiś ruch, który stale powtarza. Obok niej staje następna i wykonuje swój ruch itd.

„Trzy emocje”

Cele: rozwój relacji interpersonalnych, komunikacja, rozwój społeczny.

Grupa wybiera lub układa historyjkę, która posłuży za temat do improwizacji. Następnie dostaje lub wymyśla trzy uczucia, które musi włączyć do swojej opowieści tak, że historia zaczyna się od pierwszego, przechodzi przez drugie, kończy się na trzecim, np. zmartwienie – panika – ulga.

„Nakręcane zabawki”

Cele: koncentracja, ruch, improwizacja.

Każdy z uczestników staje się zabawką, która porusza się dopóki jest nakręcona. Prowadzący określa czas jednej sekwencji.

Ćwiczenia na integrację

Cele: integracja, ruch, współpraca w grupie.

„Wąż”

Uczniowie ustawiają się jeden za drugim, chwytają się za biodra i tworzą węża. Jedna osoba pozostaje niepodłączona. Zadanie polega na tym, by cały wąż tak bronił swego ogona, żeby niepodłączona osoba nie mogła go złapać. Zmiana następuje w momencie, gdy osoba niepodłączona złapie ogon lub gdy wąż się rozerwie. Osoba, która była pierwsza, odłącza się od grupy i łapie ogon, na końcu którego ustawia się osoba, która przedtem łapała ogon. Ćwiczenie można powtórzyć kilka razy.

„Miło mi cię widzieć”

Dzieci chodzą po całej sali, we wszystkich kierunkach z zamkniętymi oczami. Starają się nikogo nie potrącić. Jeśli jednak kogoś dotkną, otwierają oczy i kłaniają się z uśmiechem.

„Chwalony”

Wszyscy uczestnicy siedzą w kole. Wewnątrz, wygodnie na krześle, siedzi jedno dziecko. Dzieci starają się powiedzieć po jednym miłym zdaniu na temat siedzącego.

Ćwiczenia w mówieniu

Cele: ćwiczenia szczęki, języka, warg, wymawianie samogłosek ustnych i nosowych, wymawianie wyrazów z „ą” na końcu z przedłużaniem jej nosowego brzmienia, wymawianie spółgłosek.

„Zabawa w rybę” – szerokie otwieranie i zamykanie ust.

„Szminka” – przesuwanie wysuniętego języka wokół otwartych ust od strony wewnętrznej, oblizywanie warg.

„Mówiąca ryba wirtualna” – powtarzanie zestawu sylab od szeptu do krzyku, wolno i bardzo szybko:

da – de – di – do – du,

ta – te – ti – to – tu,

ra – re – ri – ro – ru,

la – le – li – lo – lu,

dza – dze – dzi – dzo – dzu.

„Parskanie” – wypuszczanie powietrza przy zamkniętych ustach.

„Dmuchać na to” – dmuchanie na wyobrażane rzeczy: świecę, piórko, samochód, czołg, bałwana.

„Gaworzenie” – wymawianie sylab z każdorazowym przedłużaniem samogłosek: staccato w rytmie punktowym, legato płynnie łącząc:

ma – ma ta – ta ba – ba maa – ee – oo – uu – ii – yy,

bo – bo be – be bu – ba taa – tee – tou – tyi,

du – du gu – gu zu – zu maaeeoouuiy,

pa – pa gru – pa pu – pa taateetoui,

zu – pa ze – za zo – zo aeouiy,

no – sa ne – se no – so,

gro – za gry – zie gro – so,

ba – ba bie – ga bo – so.

„Gong”:

Mąą, ćmąą, dmąą, złąą, lgnąą, klnąą, brnąą, mknąą, mnąą, pnąą.

Ćwiczenia oddechowe

„Dmuchanka”

a) zdmuchiwanie świecy;

b) wyścigi piłeczek – dzieci stoją na jednej linii, a przed każdym leży piłeczka pingpongowa. Na sygnał, dzieci dmuchają na swoje piłeczki. Czyja piłeczka pierwsza minie linię mety, ten wygrywa.

„Zabawa w oddechy”

a) nabieramy nosem powietrze i na wydechu powtarzamy wielokrotnie zgłoskę (mi, pa, zu, le itp.);

b) wielokrotnie wypowiadamy na wydechu krótki wyraz (np. koza, lizak itp.);

c) wypowiadamy na wydechu krótką frazę (np. pies i kot, Ala ma kota, szara myszka itp.)

„**Rozkazy**” – dzieci stoją w jednym końcu sali w rozsypane. W przeciwległym końcu stoi tyłem do pozostałych jedno dziecko. Wydaje ono szeptem polecenia całej grupie (np. „Podnieście ręce do góry” itp.).

„**Kaczka**” – wykonanie głębokiego wdechu i staranie się, by na jednym wydechu mówić tekst, np. „Siedzi kaczka na Dunaju na dwudziestym pierwszym jaju: jedno jajo, drugie jajo...”.

Przykładowe scenariusze zajęć teatralnych dla uczniów klas I – III

Temat: Wyrażamy swoje uczucia.

Cele:

- pobudzanie wrażliwości słuchowej,
- wdrażanie do koncentracji uwagi,
- kształtowanie ciekawości poznawczej,
- rozwijanie zdolności analizy i płynności myślenia,
- rozwijanie umiejętności wczuwania się w sytuację i przeżycia drugiej osoby,
- integracja grupy
- stymulowanie wrażliwości na bodźce zmysłowe,
- przekazanie podstawowych informacji dotyczących uczuć,
- wyrażanie uczuć gestem, mimiką.

Formy pracy:

- indywidualna,
- zbiorowa,
- grupowa.

Metody:

- zabawowa,
- ćwiczeniowa.

Środki dydaktyczne:

- karty,
- piłeczka,
- lusterka,
- kostka,
- przeszkody (krzesła, klocki, piłki).

Przebieg zajęć:

1. Powitanie:

Uczestnicy siedzą. Prowadzący podaje kolejne hasła, a uczniowie, których dotyczy wymienione kryterium, wstają, np.: „Witam wszystkich, którzy:

- noszą okulary,
- jedli jajka na śniadanie,
- mają na sobie coś niebieskiego,
- lubią chodzić do szkoły.”

Po kilku poleceniach inne osoby mogą przejmować rolę prowadzącego.

2. Gimnastyka narządów artykulacyjnych – bajka logopedyczna „Szepczący Las”

Prowadzący rozdaje wszystkim lustreczka. Każdy uważnie wykonuje polecenia prowadzącego, śledząc pracę języka i warg w lustreczku. Wszyscy słuchają opowieści logopedycznej o Szepczącym Lesie:

Późnym wieczorem jeszcze szczęśliwa Amelka (wszyscy uśmiechają się, pokazując zęby) wraz ze swymi towarzyszami dotarła do Szepczącego Lasu, w którym rosło mnóstwo olbrzymich drzew. (Dotykamy czubkiem języka wszystkich zębów po kolei – liczymy je). Drzewa są bardzo wysokie (językiem dotykamy czubka nosa) i mają twarde pnie (masujemy językiem górne i dolne zęby). Amelka nikogo nie widzi, więc głośno krzyczy (powtarzamy: ojojoho!). Wszystkim jest zimno (język wysuwamy z buzi i chowamy – najpierw język jest długi, prosty jak grot, drugi raz płaski i szeroki – ćwiczymy naprzemiennie). Amelka przytula się do Bobra (językiem masujemy wewnętrzną stronę policzka prawego, potem lewego – czynność powtarzamy przynajmniej pięć razy). Bóbr uśmiecha się do Amelki, Amelka do Dyni, Dynia do... (wszyscy uśmiechają się, przyklejając wargi do zębów – nie mogą pojawić się zęby). Bajkę można zakończyć w dowolnie wybranym momencie.

3. Zabawa – „Przekazywanie piłeczki”

Dzieci w kręgu przekazują sobie piłeczkę, mówiąc koledze siedzącemu obok coś miłego, zaczynając od słów:

- podoba mi się u ciebie...
- bardzo lubię, gdy ty...
- zauważyłem u ciebie...
- cieszę się, gdy ty...

4. Zabawa ucząca współpracy i budująca wzajemne zaufanie – „Ufam partnerowi”

Uczniowie stoją parami i zwrócenie są twarzami w tę samą stronę, z tym, że jeden stoi przed drugim. Stojący z przodu pada do tyłu i daje się złapać osobie stojącej za nim.

5. Zabawa – „Kostka”

Uczniowie w sposób dowolny tańczą. Kiedy muzyka zostaje przerwana, prowadząca podnosi do góry kostkę, pokazując ilość oczek na wybranej ściance. Zadaniem uczestników jest połączyć się w grupy liczące tyle osób ile oczek jest na kostce. Po utworzeniu się grup padają polecenia, po których dzieci tańczą wykonując zadanie. Potem następuje powrót do swobodnego tańca.

Przykłady poleceń:

- witamy się w grupie bardzo serdecznie,
- łapiemy jak najwięcej dzieci za kolana,
- przedstawiamy się innym bardzo wesoło,
- na ucho mówimy osobom z grupy komplement.

6. „Prezentacja uczuć mimiką i gestem”

Symbolika kart:

2 – zadowolenie	6 – rozczarowanie	10 – nadzieja
3 – wstyd	7 – samotność	Walet – szczęście
4 – obojętność	8 – smutek	Dama – radość
5 – strach	9 – złość	As – miłość

Siedzimy w kole. Każdy otrzymuje po dwie karty. Wartość kart jest znana tylko osobom, które je mają. Jedna osoba (ochotnik) przedstawia na środku gestem, mimiką wybraną przez siebie wartość karty. Po prezentacji oddaje ją prowadzącemu i siada na miejsce. Pozostali uczestnicy stwierdzają jakie uczucie zostało zaprezentowane i jeśli mają kartę z tą wartością, kładą zakrytą na kolanie, nic nie mówiąc. Prowadzący podchodzi do tych osób i sprawdza: jeśli dziecko zgadło, karta zostanie zabrana, w przeciwnym wypadku dostaje dodatkową kartę tzw. „karniaka”. Zabawa dobiega końca, jeśli większość dzieci pozbędzie się kart.

7. Praca ze scenariuszem inscenizacji – „Kredki”

Systematyczne budowanie poszczególnych scen spektaklu z udziałem dzieci obsadzonych w poszczególnych rolach.

8. Zakończenie zajęć:

Wskazanie emocji, która została rozbudzona podczas zajęć: radość, smutek, zdziwienie.

Piosenka pożegnalna: „Zajęcia skończone i chce nam się jeść, do domu idziemy, adje, baj, baj, cześć!”

Temat : Przygotowujemy bal z okazji imienin mamy.

Cele :

Uczeń:

- potrafi wczuć się w różne role,
- umie dzielić się swoimi wrażeniami,
- aktywnie uczestniczy w zabawie ruchowej,
- umie współpracować podczas zajęć w grupie,
- wyraża przeżycia, nastroje, emocje za pomocą gestów, ruchów, mimiki,
- prawidłowo wykonuje ćwiczenia oddechowe i ćwiczenia mowy.

Formy pracy:

- indywidualna,
- zbiorowa,
- grupowa.

Metody:

- zabawowa,
- ćwiczeniowa.

Środki dydaktyczne:

- stoliki, krzesła,
- pacynki,
- książki.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. Ćwiczenia na wspólnotę grupową (uścisk dłoni, puszczanie iskierki, określanie swojego samopoczucia itp.)
2. Zabawa dla przypomnienia umownego znaku zatrzymania się i uciszenia w rozmaitych wariantach – zabawa służy jednocześnie rozbawieniu i rozruszaniu zespołu.
3. Ćwiczenia oddechu:
 - a) na leżąco, z książką na brzuchu – kładziemy się na podłodze, ręce wyciągamy wzdłuż ciała. Na brzuchu umieszczamy dość grubą książkę. Powolny wdech przez nos i lekko otwarte usta. Powolny wydech przez otwarte usta, książka lekko się „zapada”,
 - b) rozciągamy harmonię (rozłożenie rąk, wydech), składamy harmonię (złożenie rąk, wydech),
 - c) powolny wdech i dobre gospodarowanie oddechem łączymy z jednoczesnym liczeniem – „Siedzi kura w koszyku, liczy jaja do szyku: pierwsze jajo, drugie jajo, trzecie jajo itd. (póki starczy powietrza).
4. Ćwiczenia wymowy:

Zabawa w szczepy Indian podających sobie, w dziwnie brzmiącym języku, hasła:

saga – raka – naha – macha,
baba – papa – rafa – mama,
dodo – soto – wozo – roso,
wyży – rzy – lulu – muru.
5. Rozluźnienie mięśni – chwila ruchu, np. maszerujemy, zmieniając w marszu:
 - jego szybkość,
 - jego intensywność (lekko, ciężko, na palcach, całymi stopami, spokojnie, agresywnie),
 - sposób chodzenia (ze zgiętymi kolanami, na nogach wyprostowanych, w podskokach, brniemy po błocie w sandałach, idziemy boso po gorącym piasku),
 - formę (po kole, w linię węża, parami, trójkami),

- idziemy z ciężarem, na plecach mamy worek ziemniaków, wędrujemy przez strumyk, przeskakując z kamienia na kamień, idziemy z balonami w ręce, wieje silny wiatr.
6. Zabawa – imieniny mamy.
Dzieci sprzątają mieszkanie, pieką ciastka, kupują kwiatki. Pozostali uczestnicy odgadują, co które z nich robiło. Omówienie zabawy i następuje zamiana ról – dotychczasowi widzowie przygotowują imieniny.
 7. Ogólny bal na imieninach mamy. Są domownicy i goście. Dla urozmaicenia, każdy może w jednym słowie, które uważa za najlepsze, wyrazić swoje uczucia wobec solenizantki, może składać życzenia, podkreślając je wybranym przez siebie gestem lub nieść prezent, który należy rozpoznać po sposobie niesienia go i podawania.
 8. Praca nad przedstawieniem „Najpiękniejsza na świecie”, kreowanie powierzonych ról, próby inscenizacji.
 9. Rozmowy o wrażeniu ze spotkania.
 10. Uporządkowanie sali.

Scenariusze zajęć zostały opracowane na podstawie podanych pozycji książkowych. Uwzględnione ćwiczenia pochodzą również z wymienionych pozycji.

Bibliografia:

1. Chmielewska E., *Zabawy logopedyczne i nie tylko, Poradnik dla nauczycieli i rodziców*, Kielce 2001.
2. Demelowa G., *Elementy logopedii*, WSiP, Warszawa 1987.
3. Sachajska E., *Uczymy poprawnej wymowy*, WSiP, Warszawa 1987.
4. Skorek E.M., *100 tekstów do ćwiczeń logopedycznych*, Harmonia, Gdańsk 2009.
5. Karpiński M., *Scenariusz: niedoskonałe odbicie filmu*, Rabid, Kraków 2004.

Opracowała:

Jolanta Sieczkowska

Szkoła Podstawowa w Grabowcu